

UZASADNIENIE

We wniosku złożonym w niniejszej sprawie C. W. domagał się zatwierdzenia przez Sąd uchylecia się przez wnioskodawcę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym w dniu 21 grudnia 2012 r. K. W.. W uzasadnieniu wniosku wskazał, iż pomimo podjętych po śmierci spadkodawcy starań w powyższym zakresie nie dowiedział się o tym, by zmarły pozostawił po sobie długi, wobec czego nie wystąpił dotychczas do sądu o odrzucenie spadku.

Wnioski o tożsamej treści złożyli: w sprawie zarejestrowanej pierwotnie pod sygn. akt I Ns 959/15 G. W. i w sprawie zarejestrowanej pierwotnie pod sygn. akt I Ns 960/15 T. W.. Sprawy o sygn. akt I Ns 959/15 i I Ns 960/15 Sąd połączył z niniejszą sprawą, celem ich wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia, w postanowieniach wydanych w dniu 10 grudnia 2015 r.

W odpowiedzi na powyższe wnioski uczestnik (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w W. wniósł o ich oddalenie oraz zasądzenie od wnioskodawców na rzecz uczestnika kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych. Podniósł, iż wnioskodawca C. W. skontaktował się telefonicznie w dniu 8 stycznia 2013 r. z pełnomocnikiem pożyczkodawcy i poinformował o śmierci ojca, następnie w dniu 14 stycznia 2014 r. przesłał kopię aktu zgonu ojca i swojego dowodu osobistego, a w tym stanie rzeczy twierdzenia wnioskodawcy, że nie miał żadnej wiedzy o zaciągniętych przez zmarłego zobowiązaniach nie polegają na prawdzie. Uczestnik stwierdził jednocześnie, iż mając na uwadze, że pod tym samym adresem co wnioskodawca zamieszkuje jego matka T. W., zgodnym z zasadami logiki i doświadczenia życiowego jest przyjęcie, że również ona miała świadomość niespłaconej pożyczki, jak też G. W.. Zdaniem uczestnika, skoro nie znajdowali się w błędzie co do przedmiotu spadku, to brak jest przesłanek do uwzględnienia wniosku.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

K. W. zmarł w dniu 21 grudnia 2012 r. w S.. W ciągu całego swojego życia miał dwoje dzieci: C. W. i G. W.. W chwili śmierci był żonaty z T. W.. Przed śmiercią K. W. mieszkał w R. wyłącznie razem ze swoją żoną T. W.. C. W. wyprowadził się od rodziców 9 lat temu i zamieszkał u swoich teściów w S.. G. W. wyprowadził się z domu rodzinnego 8 lat temu i zamieszkał w S.. Cały czas utrzymywali kontakty z rodzicami, odwiedzali ich. O śmierci K. W. jego żona i synowie dowiedzieli się w dniu jego śmierci. Do dnia rozprawy, która odbyła się w niniejszej sprawie 15 kwietnia 2016 r., nie złożyli oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po K. W..

Bezsporne a ponadto:

odpisy aktów USC k. 6-9 akt I Ns 788/15,

przesłuchanie wnioskodawcy C. W. k. 37v.

W skład spadku po K. W. wszedł dług, który ciążył na spadkodawcy wobec Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G., co do którego został wydany tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego Lublin - Zachód w Lublinie z dnia 14 października 2011 r. w sprawie o sygn. akt VI Nc-e 823651/11. Wierzytelność z tego tytułu nabyła następnie (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w W..

Dowód:

nakaz zapłaty wraz z postanowieniem o nadaniu klauzuli wykonalności k. 20-20v akt I Ns 788/15,

umowa przelewu wierzytelności k. 21-23 akt I Ns 788/15.

W dniu 8 stycznia 2013 r. C. W. skontaktował się telefonicznie z przedstawicielem pożyczkodawcy i poinformował go o śmierci ojca. Zadzwoił do tego pełnomocnika dlatego, gdyż otrzymał pismo w sprawie dotyczącej spadku po ojcu, z którego wynikało, iż w wnioskodawca odziedziczył jakieś zadłużenie. Miało to miejsce po upływie miesiąca od chwili śmierci K. W.. Powyższe pismo odebrała T. W. i przekazała je następnie synowi. Wnioskodawca chciał się wówczas dowiedzieć, na czym polegało zadłużenie wchodzące w skład spadku i skąd się wzięło, jak również czy ma obowiązek je spłacać. W trakcie pierwszej rozmowy z przedstawicielem pożyczkodawcy C. W. został powiadomiony, że powinien przesłać mu kopię aktu zgonu i swojego dowodu osobistego, co też uczynił. Następnie ponownie skontaktował się telefonicznie z przedstawicielem pożyczkodawcy i uzyskał od niego wiedzę o tym, jaka kwota pozostała do spłaty z tytułu powyższego zadłużenia po ojcu, jak również że jest on obowiązany do spłaty tego zadłużenia. Ostatnią informację w tym zakresie C. W. otrzymał po upływie około tygodnia od pierwszej rozmowy z przedstawicielem pożyczkodawcy. O powyższym C. W. powiadomił swoją matkę T. W. i brata G. W.. Żaden z wnioskodawców nie złożył wówczas oświadczeń o odrzuceniu spadku, gdyż nie wiedzieli oni, że coś takiego powinni uczynić. Dopiero w 2015 r., gdy C. W. otrzymał pismo, z którego wynikało, iż dług po ojcu może być podzielony pomiędzy nim, matką i bratem, udał się po poradę prawną do adwokata w swoim zakładzie pracy, aby się dowiedzieć, jak może odwołać się od żądania zapłaty i ustosunkować się do otrzymanego pisma. Adwokat pomógł mu sformułować pismo, które stanowiło wniosek inicjujący niniejszą sprawę. Takie samo pismo zostało przygotowane dla jego matki i brata.

Bezsporne a ponadto:

wydruk z systemu komputerowego k. 14,

zapis rozmowy k. 16,

nagrania na płycie z k. 17,

kopie aktu zgonu i dowodu osobistego k. 15,

przesłuchanie wnioskodawcy C. W. k. 37v,

także przesłuchanie wnioskodawców T. W. i G. W. k. 38-38v.

Sąd zważył, co następuje:

Wnioski złożone w sprawach połączonych do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia w niniejszym postępowaniu, Sąd uznał za nieuzasadnione.

Zgodnie z art. 1019 § 1- 3 k.c. jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

- 1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem;
- 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.

Spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

Dokonując oceny wniosków należało odnieść się także do treści art. 84 § 2 k.c., tj. przepisu regulującego podstawy do uchylenia się od skutków wadliwych oświadczeń woli. W myśl tego przepisu można powoływać się tylko na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (błąd istotny). Należało także pamiętać, iż zgodnie z art. 88 § 2 k.c. uprawnienie do uchylenia się wygasa w razie błędu - z upływem roku od jego wykrycia, a w razie groźby - z upływem roku od chwili, kiedy stan obawy ustał.

Zważywszy, iż według art. 84 § 2 k.c. w zw. z art. 1019 § 1 k.c. podstawą do uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być tylko błąd istotny, a więc taki, który uzasadnia przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, złożyłby oświadczenia o takiej treści, które zamierza złożyć obecnie, w orzecznictwie ukształtował się pogląd, konsekwentnie podtrzymywany, iż podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zdanie pierwsze i § 2 k.c.). Podkreśla się, iż nie jest błędem istotnym – w rozumieniu art. 1019 § 2 k.c. w związku z art. 84 § 1 i 2 k.c. – nieznanomość przedmiotu spadku pozostająca w związku z przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC 2006/5/94, podobnie postanowienie Sądu Najwyższego z 18 marca 2010 r., V CSK 337/09, LEX nr 677786, podobnie postanowienie Sądu Najwyższego z 1 grudnia 2011 r., I CSK 85/11, LEX nr 1147725). W najnowszych orzeczeniach Sąd Najwyższy wypowiedział się, że niewiedza spadkobiercy o stanie spadku, pomimo podjętych odpowiednich i możliwych działań, może być uznana za błąd istotny (art. 1019 § 2 w związku z art. 84 § 2 k.c.) – zob. postanowienie Sądu Najwyższego 5 lipca 2012 r., IV CSK 612/11, OSNC 2013/3/39. W postanowieniu z 9 listopada 2012 r., II CSK 172/12, LEX nr 1299156 Sąd Najwyższy stwierdził natomiast, że poprzestanie na pozbawionym podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego jest wyrazem braku należytej staranności, który uniemożliwia uchylenie się od skutków prawnych złożenia albo niezłożenia oświadczenia woli w oparciu o przepisy o wadach oświadczenia woli, jeśli pomiędzy niedołożeniem wymaganej w okolicznościach sprawy dbałości a brakiem rozeznania co do przedmiotu spadku zachodzi zależność przyczynowo-skutkowa.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego Sąd ustalił, iż nie polegały na prawdzie twierdzenia wnioskodawców wyrażone w uzasadnieniach wniosków, które zainicjowały niniejsze postępowanie, jakoby wnioskodawcy nie wiedzieli, pomimo dołożenia należytej staranności, o tym, iż w skład spadku po K. W. wchodziły długi, które obecnie mają na nich stanowić przesłankę odrzucenia spadku.

Uczestnik przedstawił dowody świadczące o tym, iż wnioskodawca C. W. o istnieniu tych długów wiedział już w styczniu 2013 r., a więc po upływie miesiąca od chwili śmierci spadkodawcy, tj. w czasie, w którym mógł swobodnie złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku. Termin ten bowiem upłynąłby dla niego, podobnie jak dla pozostałych wnioskodawców – stosownie do art. 1015 § 1 k.c. – po upływie sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobiercy dowiedzieli się o tytule swego powołania, a więc najwcześniej w dniu 21 czerwca 2013 r.

Na podstawie dowodów z przesłuchania pozostałych wnioskodawców Sąd stwierdził, iż również oni w tym samym czasie co C. W. uzyskali wiedzę o długach wchodzących w skład spadku, które obecnie stanowią dla nich przesłankę odrzucenia spadku. Żaden z wnioskodawców nie złożył wówczas oświadczenia o odrzuceniu spadku i zaniechanie to powstało wyłącznie z tego względu, iż nie mieli wiedzy prawnej, że takie oświadczenia powinni złożyć.

Sąd miał na uwadze pogląd prawny wyrażony m.in. w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 r., II CSK 171/12, LEX nr 1294475, według którego na gruncie art. 84 k.c. nie ma przeszkód do uznania za błąd prawnie doniosły nie tylko błędu co do faktów, ale i błędu co do prawa - jeżeli oczywiście dotyczy on treści czynności prawnej i jest istotny. Zdaniem Sądu Najwyższego można uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku również z powodu błędu co do prawa. Sąd Najwyższy zwrócił jednakże uwagę na to, iż skutki przyjęcia spadku nie zamykają się wyłącznie w sferze prawnej spadkobiercy, lecz oddziałują silnie na stosunki prawne wielu innych osób. Względem na to przemawia za uzależnieniem prawnej doniosłości błędu w zakresie zastosowania art. 1019 k.c. nie tylko od tego, aby dotyczył on treści przyjęcia spadku i był istotny, ale i od tego, aby nie stanowił następstwa niedołożenia należytej staranności przez spadkobiercę.

Przychylając się do tego poglądu Sąd uznał, iż błąd wnioskodawców, który skutkowało zaniechaniem złożenia przez nich w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. W., był zawiniony i wynikał wyłącznie z niedochowania przez

nich należytej staranności w zakresie koniecznym do stwierdzenia, jakie działania prawne powinni byli podjąć, by spadek odrzucić.

Okoliczności ujawnione z trakcie przesłuchania wnioskodawców nie świadczyły, by w trakcie biegu terminu do złożenia tych oświadczeń, kiedy to przecież wnioskodawcy mieli wiedzę o długach wchodzących w skład spadku, wnioskodawcy nie byli w stanie zwrócić się o poradę prawną analogiczną do tej, o którą wystąpił C. W. w 2015 r. Jeżeli dowiedzieli o długach, które mogą na nich ciążyć z tytułu dziedziczenia po K. W., już w styczniu 2013 r., powinni byli już wówczas (nie zaś dopiero w 2015 r.) podjąć niezbędne starania ku temu, aby dowiedzieć się, w jaki sposób mogą się zachować, nie chcąc dziedziczyć tych długów. Była to fundamentalna staranność, którą należałoby wymagać od każdej, przeciętnej osoby. Gdyby już w styczniu 2013 r. wnioskodawcy udali się po taką samą poradę prawną, po którą w 2015 r. udał się C. W., uzyskaliby niewątpliwie już wówczas wiedzę wystarczającą do tego, aby należycie ocenić, czy decydują się odrzucić spadek.

Skoro wnioskodawcy nie byli pozbawieni możliwości wykrycia błędu, który stał się przyczyną zaniechania przez nich złożenia oświadczeń o odrzuceniu spadku po K. W., a błąd ten mogli wykryć dochowując minimum staranności, tj. udając się po pomoc prawną do któregośkolwiek prawnika, ich błędu nie sposób było uznać za błąd istotny w rozumieniu art. 84 § 2 k.c. Powyższe nakazało Sądowi oddalić ich wnioski złożone w niniejszej sprawie.

Kierując się ogółem powyższych okoliczności Sąd orzekł jak w punkcie I. sentencji postanowienia.

Rozstrzygnięcie zawarte w punkcie II. sentencji postanowienia Sąd wydał na podstawie art. 520 § 2 k.p.c. Zgodnie z art. 520 § 1 i 2 k.p.c. każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. Jeżeli jednak uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników.

Interesy wnioskodawców i uczestnika były niewątpliwie sprzeczne, natomiast ostatecznie Sąd przychylił się do stanowiska uczestnika. Zatem wnioskodawców należało uznać za osoby, które przegrały niniejsze postępowanie.

Wśród kosztów postępowania, które wnioskodawcy obowiązani byli zwrócić uczestnikowi, Sąd uwzględnił wyłącznie wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika, który reprezentował go w trakcie postępowania. Wynagrodzenie to, należne na rzecz uczestnika z tytułu reprezentacji w każdej sprawie połączonej do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia w niniejszym postępowaniu, od każdego z wnioskodawców z osobna, Sąd ustalił w kwocie 60 zł tj. w stawce minimalnej określonej w § 8 ust. 2 w zw. z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Powyższy akt prawny miał zastosowanie w niniejszej sprawie na podstawie § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

SSR Szymon Pilitowski

Sygn. akt I Ns 958/15

(...):

1. (...),
2. (...).

G., dnia 9 maja 2016 r.

SSR Szymon Pilitowski